

РЕЦЕНЗИЯ

на трудовете на доц. д-р Милияна Василева Каймакамова единствен участник в конкурса за ПРОФЕСОР по шифър 05.03.06 История на България (средновековна българска история) за нуждите на Исторически факултет на Софийския университет „Св.Климент Охридски”

Рецензент: проф.д-р Георги Бакалов СУ „Св. Климент Охридски”

1.

В своята 37-годишна научноизследователска и преподавателска кариера в Софийския университет доц. д-р Милияна Каймакамова е автор на 86 по-значителни труда, между които монографии, студии, статии, рецензии и отзиви, учебни помагала и научнопопулярни статии. От тях на обявения конкурс за професор в Софийския университет кандидатската се представя с 55 заглавия, от които две монографии и 53 студии и статии. По мое мнение, посочените в справката и предоставени трудове са съобразени с изискванията на конкурса и ги приемам без забележки.

От 1985 г. кандидатката съсредоточава изследователските си усилия върху основната тема на цялата ѝ продукция – средновековното българско историко-летописното творчество със специално внимание в този етап на историографията през XIII-XIV в., с което завършва хронологически проучванията си в тази проблематика след защитата на докторската ѝ дисертация през 1979 г.

Хомогенният тематичен състав на трудовете на доц. Каймакамова улеснява в значителна степен рецензирането им, тъй като публикуваните през годините студии и статии са обобщени, допълнени и разширени в двете основни монографии в списъка под № 1 и 2. Като цяло авторката насочва вниманието си към процеса на създаване на исторически произведения в първата монография и мястото им в пропагандата на владетелската власт във втората. В един етап от своята работа след 1990 г. доц. Каймакамова включва и други теми из областта на политическата и културната история на средновековна България, които пак са в контекста на историографските ѝ занимания.

2.

Милияна Каймакамова завършва история с профил археология през лятото на 1973 г. От есента на същата година работи като хоноруван асистент по средновековна българска история, а след успешно издържан конкурс през 1974 г. е назначена за редовен асистент. Оттогава и до днес доц. Каймакамова

работи само в Историческия факултет на Софийския университет, където преминава и цялото ѝ кариерно израстване. През 1979 г. защитава докторска дисертация на тема „Историко-летописната традиция в средновековна България (VII-XII в.)”, която не е публикувана. Хабилитира се като доцент по средновековна българска история през 1985 г. с изследването „Българската кратка хроника в среднобългарския превод на Манасиевата хроника”.

Доц. Милияна Каймакамова е активно ангажирана с учебно-преподавателска дейност. Била е ръководител на десетки дипломанти, ръководела е специалисти от Русия, Гърция и Италия, научен ръководител е на четирима докторанти. Като гост-преподавател е чела лекции в ЮЗУ „Неофит Рилски”, ПУ „Паисий Хилендарски” – филиал гр.Смолян, както и в други факултети на Софийския университет като ГГФ и ФФ. Понастоящем чете пет задължителни дисциплини на редовни и задочни студенти, от които четири в бакалавърската степен и една в магистърската с общ хорариум от 248 часа. Привеждането на тези данни е важно с оглед характера на обявения конкурс за научното звание професор.

Кандидатката е имала шанса да премине през солидна специализация в периода от 1984 до 2006 г. в реномирани европейски университети в Чехия, Гърция, Германия, Италия, Франция и Полша. Участвала е в международни, национални и регионални конгреси, конференции и симпозиуми. Доц. Каймакамова е заемала и ръководни длъжности в управлението на Историческия факултет като ръководител на катедра История на България и заместник-декан на факултета. Била е секретар на СНС по ССИАЕ.

3.

Монографията „Българска средновековна историопис”, София 1990 г. обобщава многогодишните изследвания на авторката върху средновековната българска историческа мисъл публикувани като апробации в редица периодични списания. Доц. Каймакамова стига да извода, че състоянието на българската средновековна историопис е неразривно свързано с конкретното културно-политическо състояние на българското общество. Новото, което прибавя към широкоизползаните материали при други конкретни изследвания на учени-медиевисти, е съставената от нея класификация за обема и традициите в българската историопис, както и проучването на отделните жанрове като кратки, хроники, летописи, надписи, приписки и др. С поред авторката нееднократно коментиранията от специалистите медиевисти оскъдица от историографски съчинения е преди всичко следствие от превратната съдба на средновековната ни държава. Доц. Каймакамова изразява несъгласие с тезата за липсата на афинитет у българските книжовници към историческата проблематика, за което посочва свои контрааргументи като например разпространението на български

исторически съчинения в други страни, както и направените косвени засечки в изворите за наличието на текстове, които с времето са загубени. В крайна сметка се налага изводът, че средновековният образован българин се е интересувал от заобикалящият го свят и макрокосмоса в неговата християнска интерпретация. В тази връзка трябва да се подчертае приноса на авторката в класификацията и характеристиката на оригиналните и преводни исторически съчинения, както и проявения селективен избор на българските книжовници към съчиненията на византийските автори Йоан Малала, Георги Монах, Георги Синкел, Йоан Зонара, Константин Манасий и Симеон Логотет. Авторката се опитва да даде смислен отговор защо тъкмо те са били предпочетени от българските преводачи.

Хронологически средновековната историопис кандидатката поставя в обичайните общоприети рамки на основната периодизация на българското Средновековие, отбелязвайки развитието на историческата мисъл в контекста на държавността в периода на езичеството след покръстването, византийското владичество и Второто българско царство. Така например в епохата на кановите каменния летопис отразява стремежите на владетелите да репликират византийските претенции за превъзходство, докато след покръстването поради изповядваните еднакви ценности се наблюдава сближение между двата модела на управление. В този период се появява и един нов фактор – Българската църква, която формулира идейната основа на владетелската власт, което прави от българското духовенство важен фактор в духовния живот на страната. В тази тематика приносът на доц. Каймакамова е в систематичния анализ на историческите фактори и условията за развитието на историографията.

Втората монография, с която кандидатката се явява на конкурса за професор, е „*Власт и история в средновековна България (VII-XIV в.)*” *София 2011*. В нея подетата от началото на изследователската дейност проблематика намира ново развитие с аспекти върху неизследвани системно и цялостно проблеми на средновековната ни историография. Усилията са насочени към проучване процеса на създаване на исторически текстове, анализ на авторовите концепции и пропагандата на владетелската власт. Доц. Каймакамова отчита нееднакъв интерес на българските владетели към историята, което рефлектира и в наличното книжовно наследство. Всъщност, с доказан интерес към историята в християнския период са владетелите Симеон, Калоян и Йоан Александър. Авторката е убедена, че в историописа във времето на тяхното управление историографите се опитват да поставят българската история в контекста на световната. Това е неизбежно след като модела на повествуването се заема от библейската традиция.

Доц. Каймакова се спира с повече внимание върху историописа от времето на цар Симеон поради презумпцията, че той доказано е проявявал личен интерес към историческите текстове. Затова и първата универсална хроника „Историкии” на Константин Преславски е съставена в началните години от неговото царуване, а Българския хронограф в последните години от живота на царя. В направените съпоставки с европейската летопис авторката намира близки позиции и еднакви по своята идейна насоченост интерпретации. В този смисъл и с оглед на международните контакти свои аргументи за историята ползват Симеон, Калоян, Йоан Асен II и Йоан Александър.

Кандидатката, както и проф. Людмила Горина, допускат съставянето на Български хронограф, независимо че такъв в цялостен вид не е запазен. Двете изследователки предполагат, че негов съставител е презвитер Григорий около 921 г. В него различното от предишната традиция е, че докато българските канове се интересуват само от историческата събитийност във и за българската държава, докато в амбициозната програма на цар Симеон събитията от световната история заемат важно място в аргументацията му спрямо Византия.

Друг аргумент за персоналната ангажираност на споменатите владетели с релацията власт – история е наличието на библиотеки в дворците на Симеон и Йоан Александър, за което има достатъчно косвени указания.

Периодът на византийското владичество бележи спад в обема и тематиката на българската историопис. Отсъствието на официални държавни институции формира историко-апокалиптичното творчество на анонимни създатели, които се опитват да изравнят България и Византия по ранг и достойнство и даже отреждат на българите ролята на богоизбран народ. Новото и приноса на доц. Каймакова в тази подробно разисквана в монографията ѝ проблематика е взаимовръзката между власт и история. Принос е подробното проучване на авторите и тяхната предполагаема аудитория, методите им на работа и кръга на ползваните извори. В хода на своето изложение авторката е направила също така корекции в датировки и уточнения например за Пандеховото пророческо сказание. Задълбочено е анализирана и малко известната в чужбина идея за „Гърново – трети Рим” въз основа на нова интерпретация на историко-апокалиптичната литература, Сборника на поп Драгол, Сказанието за Сибила и др.

В списъка от трудове на доц. Каймакова има и публикации, които не кореспондират пряко с основната тема на нейната научно-изследователска програма. Тава са отделни проучвания като „Сведение за Куберовите българи в българското летописание” и „Укрепването на ханската власт през първата половина на IX в. и централизацията на българската държава

според прабългарските надписи". В тези, както и в други подобни заглавия, авторката излиза от генералната тема за съдбата и характера на българската средновековна историопис като такава и разглежда теми с обща културно-историческа насоченост.

Представената от кандидатката авторска справка за трудовете е коректна, академично издържана и отразява реално направените в публикациите ѝ приноси.

4.

Съгласно представената справка от „Библиотечно-информационно обслужване” при Университетска библиотека за библиографските цитирания и индексирание са открити в АИС 28 броя, а общо индексирани публикации 59 броя.

5.

Бих могъл да кажа, че критични бележки или явни несъгласия както и драстични липси в извозваната литература нямам. Имам различия с кандидатката по проблеми, които не са в обсега на настоящия конкурс и те се отнасят до хипотезите около произхода на българите и съдбата им в преддунавския период. Повечето от тях са направени във връзка с интерпретациите около „Именика на българските канове”, но това е тема, за която с пълно основание могат да се посочат частни аргументи, чиято достоверност е въпрос на бъдещи проучвания и привеждане на нов изворов материал. Убеден съм, че двете групи учени, които застъпват тюрко-алтайската и индо-иранската теория, както и тези, които застават на междинни позиции тепърва ще сблъскват и представят аргументи, което е напълно в духа на академичните традиции.

6.

Личните ми впечатления от доц. Милияна Каймакамова датират от преди 37 години в които я познавам като напълно коректна, интелигентна и отзивчива колега. Имам впечатления и от работата ѝ като преподавател и ръководител на докторанти и дипломанти с много добри атестации.

Предвид на споделените по-горе впечатления от научно-преподавателската ската дейност на доц. Каймакамова убедено препоръчвам на уважаемото жури да ѝ присъди високото научно звание ПРОФЕСОР по средновековна българска история.

16 юли 2011

подпис: